

ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ZPRAVODAJ SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Hinterbittersbach - Jugendheim der Stadt Wernsdorf

Říjen 2015

14. ročník

2/2015

OBSAH:

Nepůvodní druhy v lesích národního parku	2-3
Hrobařík největší	4
Bařička bahenní	5
Bariéry ve Hřensku	6
Požářiště Dolský mlýn	7
Čáp černý - report XIII	7
Lesní požáry v NP České Švýcarsko	8-9
Přírodní rezervace Arba	10-11
Regionální výrobky a zážitky - 5 let	12
Národní parky oslavily půlkulatiny	13
Dny řemesel v Českém Švýcarsku	14
Nové druhy živočichů v Českém Švýcarsku	15
Národní park přivítal své první Partnery	16
Oheň se nevyhnul ani Saskému Švýcarsku	17
Elologická výchova	18-19
Obnova drobných památek v národním parku	20

Vážení a milí čtenáři,
věřte, že se mi následující řádky nepiší lehce. Chtěl bych využít této příležitosti a s úctou vzpomenout na naše čtyři dlouholeté zaměstnance, kteří nás v roce 2015 navždy opustili. Všechny jsem osobně dobře znal a měl jsem tu čest s nimi několik let spolupracovat. Všichni pracovali jako naši hajní pod Lesní správou národního parku.

Dne 12. března nás po krátké těžké nemoci navždy opustil ve věku nedožitých 69 let **František Zajíc** z Jalůvčí u Děčína.

Po dlouhé těžké nemoci odešel dne 29. března ve věku 60 let **Jan Kafka** z Jetřichovic.

Dne 15. dubna ve věku 74 let po krátké těžké nemoci zemřel **Jaroslav Fiala** z Kyjova u Krásné Lípy.

Po krátké nemoci dne 10. června náhle skonal ve věku 60 let **Jiří Zach** z Děčína.

Čest jejich památce a práci, kterou pro Národní park České Švýcarsko vykonali!

Děkujeme vám.

Pavel Benda a zaměstnanci Správy Národního parku České Švýcarsko

Vzpomínka na naše revírníky zůstane navždy skryta a zakotvena v této malebné krajině. Vstoupíte-li po letech do krásných přírodních lesů národního parku, bude to i díky práci a péči těchto, pro řadu návštěvníků neznámých, ale vzácných lidí. Les bude jejich věčným pomníkem, mementem starostí a každodenních bojů, obrazem toho, oč usilovali na počátku jedné velké proměny krajiny.

Nepůvodní druhy

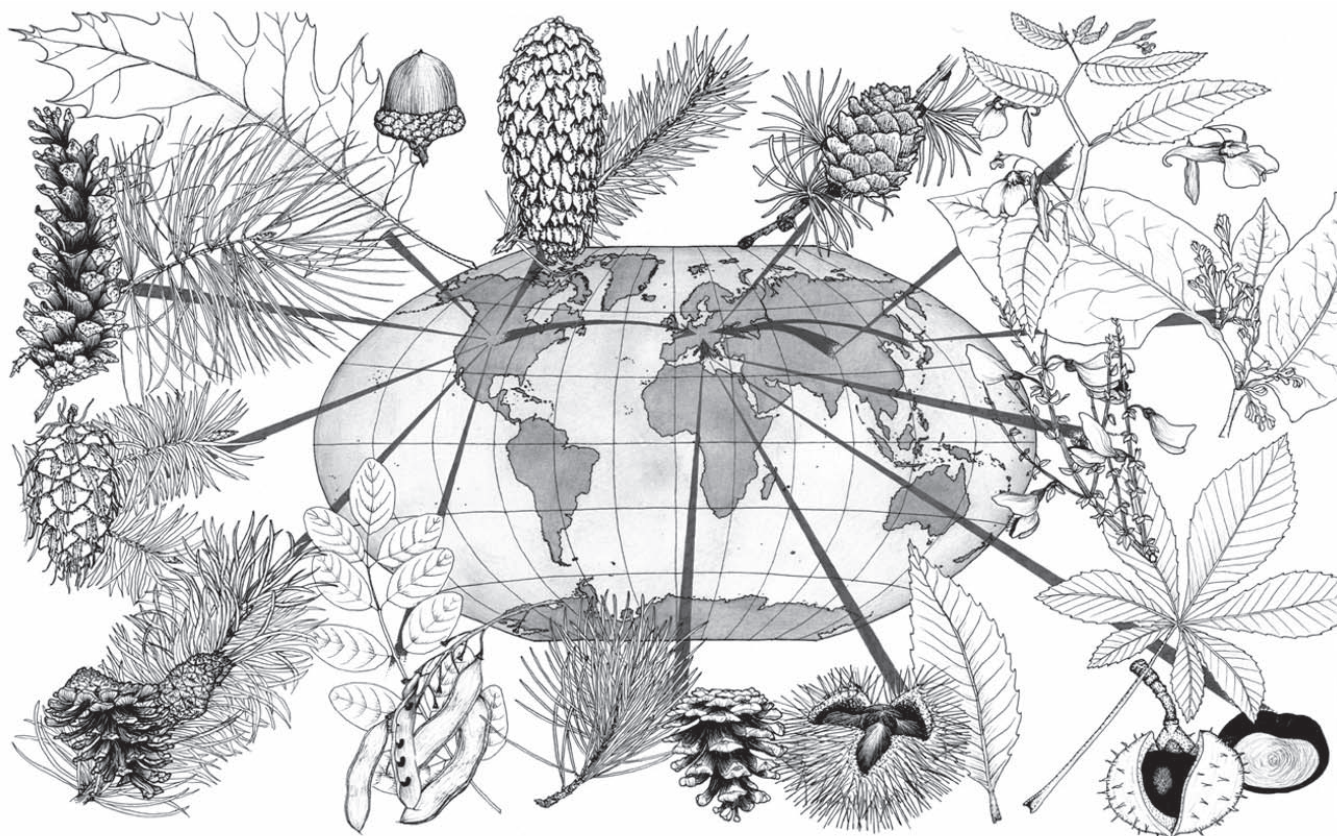
„Posláním národního parku je uchování a zlepšení přírodního prostředí, ochrana jedinečných geomorfologických hodnot, planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a zachování typického vzhledu krajiny“ (§1 zákona 161/1999 Sb. kterým se zřizuje Národní park České Švýcarsko)

Lesní společenstva pokrývající 97% území Národního parku České Švýcarsko jsou velmi silně pozměněna v důsledku jejich hospodářského využívání zejména v posledních třech stoletích. Dvě třetiny území národního parku jsou více či méně zasaženy přítomností nepůvodních druhů rostlin a to zejména dřevin, které byly do lesů Českého Švýcarska vysazovány zejména kvůli rychlé produkci dřevní hmoty. K těm nejvýznamnějším nepůvodním druhům dřevin patří borovice vejmutovka, douglaska tisolistá, modřín evropský a dub červený. Původ těchto dřevin je z

valné části v Severní Americe, kde jsou tyto druhy doma. Nepůvodní druhy mají často zcela odlišnou životní strategii než naše domácí druhy a rychlostí přírůstu jim na stanovištích skalních borů a skeletových jedlových bučin nemohou, konkurovat žádné jiné dřeviny.

Čím jsou nepůvodní druhy lesům Českého Švýcarska nebezpečné? Pro ilustraci lze uvést příklad borovice vejmutovky. Borovice vejmutovka je plně fertilní již ve 20. až 30. roku života, úspěšně se zmlazuje jak pod porostem tak na volné ploše, na dnech inverzních roklí i na horních partiích holých skal. V přirozeně rozvolněných porostech s vyvinutým bylinným patrem a také v keříčkovitých společenstvech přirozeného bezlesí, které jsou jednou z nejcennějších fytocenóz národního parku, způsobuje pronikání borovice vejmutovky postupnou a obtížně zvrátitelnou degradaci, provázenou výrazným a

rychlým úbytkem bylinného patra a rychle vznikající vrstvou vejmutovkové hraban-ky, měnící významně chemismus půdy. Na zasažených stanovištích dochází zároveň k postupnému vymizení mechového a lišejníkového patra. Je nepochybné, že vejmutovka zcela zásadním způsobem mění druhovou skladbu i přirozenou strukturu přirozených a přírodě blízkých lesních porostů Národního parku České Švýcarsko. Borovice vejmutovka se v Českém Švýcarsku díky své vitalitě, malým nárokům na stanoviště a své přizpůsobivosti stala nejvýznamnějším invazním druhem kolonizujícím životní prostor na úkor druhů původních. Zásah člověka je v tomto případě jediný způsob, jak invazi tohoto nepůvodního druhu zastavit. Kdybychom proti invazi borovice vejmutovky nezasáhli, došlo by k úplnému vytlačení a zániku původních rostlinných společenstev s bohatou druhovou skladbou a jejich nahrazení chu-

Odkud nepůvodní druhy pochází - mapa světa. Kresba: Lukáš Blažej

v lesích národního parku

dými monokulturami vejmutovky, což by v důsledku znamenalo i zánik původních živočišných společenstev.

Podobné i když méně invazivní a méně závažné by mohlo být i šíření ostatních nepůvodních druhů dřevin. Dlouhodobým cílem veškerých lesnických opatření v lesích národního parku je jejich převod do bezzásahového režimu, tedy ponechání lesů samovolnému vývoji pod taktovkou přírody. Tohoto dlouhodobého cíle chce Správa NP dosáhnout prostřednictvím dvou střednědobých cílů, kterými jsou jednak odstranění geograficky nepůvodních dřevin a jednak přeměna smrkových monokultur, lépe řečeno snížení zastoupení smrku ztepilého ve prospěch stanovištně původních druhů dřevin. Hlavními dřevinami, které jsou na uvolněná místa po odstranění nepůvodních druhů a smrku vysazovány,

jsou buk lesní, jedle bělokorá, javor klen, jeřáb ptačí, dub letní a zimní. Odstraňování vtroušených geograficky nepůvodních dřevin je prováděno při výchovných zásazích (prořezávkách a probírkách), monokultury geograficky nepůvodních dřevin jsou obnovovány holosečně, mladší porostní skupiny jsou rekonstruovány. Při odstraňování geograficky nepůvodních druhů jsou nejprve odstraněni dospělí plodící jedinci a s několikaletým odstupem je pak odstraňován nálet a to z důvodu pozdějšího klíčení přeléhajících semen, čímž je zvyšována efektivnost zásahů bez nutnosti častých návratů na již ošetřené lokality. Vybrané holiny na vhodných stanovištích (do velikosti 0,04 ha) jsou ponechávány sukcesi, která pomáhá vytvářet žádanou věkovou a prostorovou rozrůzněnost lesních porostů.

Likvidace nebo redukce rostlin (ale i

živočichů), patřících ke geograficky či stanovištně nepůvodním nebo invazním druhům je v souladu s posláním národního parku, zejména s ochranou přirozených a přírodě blízkých ekosystémů a přirozených procesů v nich probíhajících. Úspěšná přeměna lesů na lesy přírodě blízké je rozhodujícím faktorem pro jejich budoucí ponechání samovolnému vývoji. Veškerá opatření vedoucí k výše uvedenému cíli jsou zakotvena v Plánu péče o Národní park České Švýcarsko a patří k hlavním cílům péče o lesní ekosystémy národního parku.

Za 15 let existence národního parku České Švýcarsko se podařilo již velkou část nepůvodních druhů odstranit, stále však má Správa NP před sebou dlouhou cestu na níž je připravena pomoci lesu být soběstačným, odolným a na člověku nezávislým.

Jan Drozd

Borovice vejmutovka, foto: Václav Sojka

VYHYNULÉ A NEZVĚSTNÉ DRUHY LABSKÝCH PÍSKOVců (ČESKOSASKÉHO ŠVÝCARSKA)

Díl 19. Hrobařík největší (*Nicrophorus germanicus*)

Hrobařík největší je opravdu naším největším a nejrobustnějším hrobaříkem, dosahujícím velikosti až přes 3 cm. Navíc je i užitečný. České jméno dostal podle zvyku zahrabávat mrtvolky malých obratlovců do země. Život hrobaříků je navíc pozoruhodný velmi neobvyklou péčí o potomstvo, se kterou se u brouků setkáváme jen velmi zřídka. Mladé larvy jsou nejprve krmeny samičkou, teprve později jsou schopny se krmit samy. I pro tento zajímavý a zcela neobvyklý způsob života jsou hrobaříci už několik století vděčným objektem studia entomologů.

Význam hrobaříků v přírodě je nezastupitelný. V roli zdravotní policie zabraňují šíření choroboplodných zárodků z uhynulých drobných živočichů. Proto si tento pozoruhodný živočich od nás určitě nezaslouží, abychom ho považovali za jakousi havěť.

V České republice žije celkem 9 druhů hrobaříků. Pouze 2 druhy (včetně našeho hrobaříka největšího) mají krovky černé, ostatní druhy je mají navíc ozdobené výraznou červenooranžovou kresbou. Některé druhy zastihneme v lesnaté krajině, jiné preferují spíše otevřené biotopy.

Brouk má tykadla zakončená černou výraznou paličkou. Striktně nekrofágní (tedy mršiny žeroucí) jsou pouze larvy. Dospělí brouci jsou především draví (na mršine pronásledují larvy jiného hmyzu, zejména různých much). Brouci se při hledání uhynulých drobných zvířátek řídí čichem a dokáží uletět i značné vzdálenosti. Obvykle se sejde na mršině současně několik párů různých druhů hrobaříků, které mezi sebou bojují o její vlastnictví. Vítězný pár zažene konkurenty a začne ihned se zakopáváním mrtvolky pod zem.

Zajímavá je rovněž jejich **symbióza s roztoči**. Ti se na dospělých broucích vyskytují velmi často. Nejsou to však jejich parazité, jde o oboustranně prospěšný vztah. Roztoči se živí vajíčky a larvami much, čímž snižují potravní konkurenci pro larvy hrobaříků a zároveň redukuje výskyt často nepříjemného dvoukřídlého hmyzu.

Početnost hrobaříka největšího v naší republice se v posledních desetiletích ci-

telně snížila. Hojnější je dosud na jižní Moravě. Z území Českého Švýcarska pochází dosud pouze jediný nález. Učinil ho pan **Rainer Marschner z Vlčí Hory**, dlouholetý zaměstnanec CHKO Labské pískovce a posléze i národního parku. Hrobaříka nalezl dne **26. května 1979** při monitoringu nočních motýlů. Hrobařík se přiletěl podívat za rozsvíceným světelným zdrojem. Od té doby nebyl tento druh v Českém Švýcarsku spatřen.

Hrobařík největší je druhem otevřené krajiny a může se vyskytovat i na větších mršinách. Je zařazen v Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky jako zranitelný druh.

Literatura:

Farkač J., Král D. & Škorpík M. [eds.] 2005: *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha. 760 pp.

Miloš Trýzna

Hrobařík největší. Kresba © Petr Nesvadba

JEŠTĚ JE MŮŽEME VIDĚT...

Bařička bahenní (*Triglochin palustris* L.)

Bařička bahenní (*Triglochin palustris* L.) patří mezi velmi nenápadné rostliny naší květeny. Setkáváme se s bařičkou proto jen velmi vzácně, protože i na těch málo lokalitách, kde roste, ji lze velmi snadno přehlédnout.

Jedná se o jednoděložnou bylinu z čeledi bařičkovitých (*Juncaginaceae*), která je zajímavá např. tím, že rostliny této čeledi obsahují jedovaté kyanogenní glykosidy triglochinin a taxiphyllin. Tato čeleď je však rovněž navýsost pozoruhodná svým rozšířením, neboť na celém světě zahrnuje pouze čtyři rody!

Jsou to: rod *Maundia* (s jediným druhem *Maundia triglochinoides*, endemitem Austrálie), rod *Lilaea* opět s jediným druhem *Lilaea scilloides* původním v Americe, rod *Tetroncium*, opět s jediným druhem *Tetroncium magellanicum*, známým pouze ze subantarktických ostrovů, a konečně rod *Triglochin* (bařička), který jako jediný čítá okolo 20 druhů rozšířených v různých částech světa, přičemž z Evropy jsou známy jen tři druhy: *Triglochin bulbosa* (mediteránní druh) a pak jediné dva druhy, které rostou i u nás a mají tedy i česká jména: bařička přímořská (*Triglochin maritima*) – ta je však dnes v České republice neznámá, severním Čechám nejbližší historická lokalita se nacházela u Velvar. Z celé této čeledi se tedy vyskytuje dnes na území naše republiky pouze jediný druh – bařička bahenní (*Triglochin palustris*), kterou si dnes trochu přiblížíme, neboť naštěstí patří mezi druhy, které – byť extrémně vzácně – můžeme nalézt i v našem regionu.

Bařička bahenní je vytrvalá bylina, zpravidla 10 - 30 cm vysoká, s přímou lodyhou, čárkovitými listy, velmi nenápadnými květy v řídkých hroznech, které jsou zpravidla zelenavé barvy, takže tento druh je skutečně velmi snadné přehlédnout a i v lokalitách, kde o jeho výskytu již víme, vyžaduje vždy určité úsilí jej např. v louce najít. Plodem bařičky je nažka.

Bařička bahenní roste zpravidla na bažinných loukách či prameništích. Celkové její rozšíření ve světě zahrnuje nejen

Evropu (od Islandu přes Skandinávii a střední Evropu až po Ural), ale také Asii a Severní Ameriku (tzv. cirkumpolární rozšíření).

Vzhledem ke změnám v krajině, ke kterým od poloviny 20. století u nás dochá-

zelo (meliorace, hnojení, zarůstání lokalit), potkal bařičku bahenní podobný osud jako další rostliny vázané svým výskytem na mokřadní stanoviště: stala se velmi vzácnou a ohroženou rostlinou. V současném červeném seznamu ohrožených druhů květeny ČR je řazena mezi silně ohrožené, přičemž současný trend nedává důvody k optimismu.

V severních Čechách roste roztroušeně v pánevních i podhorských oblastech. V našem regionu jsou známa pouze dvě naleziště. V obou případech se jedná o místa, kde vystupují po obvodu pískovcové oblasti mladší křídové sedimenty, vápnité slínovce, které se vždy vyznačují vyšší druhovou bohatostí než vlastní kyselá pískovcová území. Poměrně dlouho (od r. 1967) je již známé naleziště bařičky bahenní objevené místním německým botanikem Hansem Marschnerem na slatině louce pod Liščím Bělídem nad Dolní Chřibskou. Toto místo bylo později vyhlášeno jako přírodní rezervace na území chráněné krajinné oblasti Lužické hory a pojmenované na jeho počest Marschnerova louka.

Druhé známé naleziště bylo objeveno při floristickém mapování Jiřím Hadincem v roce 1997 na louce v Pekelském Dole u České Kamenice. Tato slatinná louka, která je významná i výskytem dalších regionálně vzácných druhů, jako jsou suchopýr širolistý (*Eriophorum latifolium*) a skřipinka smáčkutá (*Blysmus compressus*), byla posléze v roce 1997 vyhlášena jako přírodní rezervace Pekelský důl.

Další lokality udávané v Květeně Šluknovského výběžku, zpracované Hansem Marschnerem, které ležely rovněž na slínovcovém podloží v prostoru mezi Studeným a Lipnicí a na Kundratickém vrchu (Eliáš), se ji nově již nepodařilo ověřit. O to více je třeba usilovat o ochranu posledních existujících lokalit, která spočívá zejména ve správném způsobu obhospodařování, a zachovat tak pro náš region tuto subtilní a nenápadnou, avšak velmi vzácnou a pozoruhodnou rostlinu.

**Handrij Härtel,
Petr Bauer**

**Bařička bahenní (z naleziště
Pekelský důl). Foto: Petr Bauer**

Bariéry ve Hřensku

V posledních měsících probíhal v obci Hřensko čilý stavební ruch. Na podzim loňského roku začala výstavba ochranných opatření obce před nahodilými pády skal, která letošní podzim vyvrcholila a nad Hřenskem byly vztyčeny vysokozátěžové bariéry.

Výstavba bariér probíhala ve dvou úsecích: první podél řeky Labe od obecního úřadu takřka k hranici s Německem, kde je hlavním smyslem ochrana mezinárodní silnice první třídy s číslem I/62, druhý úsek na skaliskách nad pravobřežní stranou říčky Kamenice, kde ochraňují zastavěné území obce, její obyvatele a návštěvníky. Celkem zde bylo vybudováno více jak 2350 m vysokozátěžových bariér za 120 milionů korun. Finanční prostředky na stavbu získala správa národního parku z Operačního programu životní prostředí z osy 6.6 určené k prevenci sesuvů a skalních řícení, monitorování geofaktorů a následků hornické činnosti a hodnocení neobnovitelných přírodních zdrojů včetně zdrojů podzemních vod.

Vysokozátěžová bariéra je skupina ochranných opatření používaných zejména v alpských zemích. Hřenské bariéry jsou také nejdelší podobnou stavbou v České republice. Bariéry se skládají ze

základů pro ocelovou patku kotvené do skalního podloží, ocelových patek, ocelových sloupků bariéry, výplně bariéry, obvykle sítě z ocelových lan nebo spojených drátěných kruhů a ze soustavy lan s absorberů kinetické energie padajícího kamene. Největší z postavených bariér, stojící nad hasičskou zbrojnicí, má výšku

7 metrů, a energetickou třídu 5000 kJ. To pro představu znamená, že by dokázala zastavit desetitunovou tatrovku jedoucí rychlostí 80 km/h. Bariéry jsou však ve Hřensku postaveny pro zastavení skalních bloků do objemu 5 kubických metrů, což odpovídá přibližně oněm deseti tunám.

Důvodem pro vybudování vysokozátěžových bariér je trvalé nebezpečí vzniku nahodilých skalních řícení, která v národním parku a okolí vznikají jako přirozený důsledek geologického vývoje.

Představme si písčovou desku rozlamanou tektonickými procesy a déle zvětrávanou erozí. To dalo vzniknout typické krajině s vysokými skalními věžemi a stěnami, které je však charakteristické také skalními říceními.

Jakub Šafránek
Foto: autor

Požářiště Dolský mlýn

Požáry jsou přirozenou součástí každé krajiny, ať se nám to líbí nebo ne. Zejména letošní léto bylo na požáry bohaté a oheň se samozřejmě nevyhnul ani Národnímu parku České Švýcarsko. Největším letošním požárem byl ten na svahu nad skalní stezkou nad Dolským mlýnem.

Hořel zde zarostlý písčité svah se skalními útvary a množstvím balvanů a bloků, které držely pouze únosností svahu. Požár zde vypálil horní porost, někde i kořeny stromů. Písčité materiálu svahu se kvůli tomu stal náchylnějším k odpavení a erozi. Požár byl díky včasnému a účinnému zásahu hasičů, ve kterém bylo využito i vrtulníku, rychle uhašen, ale množství vody použité k jeho uhašení splavilo

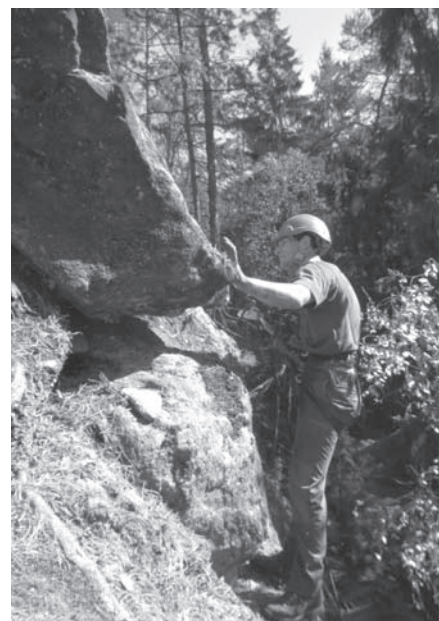
písek svahu do nižších poloh a obnažilo některé balvany, které se tím pádem mohly stát zdrojem náhlého skalního řícení.

Bezprostředně ohrožena byla skalní stezka se schody a mohlo se zde uvolnit značné množství skalních hmot. Skalní četa nastoupila hned po skončení odvážné práce hasičů a zneškodnila několik nejzjevněji nestabilních stromů a skal. Bylo shozeno množství balvanů velkých i půl kubického metru a skáceno množství shořelých stromů.

Při poslední kontrole shořelého svahu bylo navíc objeveno několik známek nestability některých partií svahu. Několik stromů po silných deštích viselo nad skalní stezkou a rovněž několik kamenů hrozilo pádem. Tato nebezpečí byla zlikvidována, ale i tak je, zejména v nastupujících podzimních a zimních měsících, důležité dodržovat zákaz vstupu na skalní stezku. Pokud by například byla podobná zima jako ta loňská, se zpožděným nástupem a značnými teplotními výkyvy, mohlo by skutečně dojít k nečekanému skalnímu řícení. Turisté nejsou o nic ochu-

zeni, mohou přijít k Dolskému mlýnu dokonce pohodlnější cestou. Zákaz vstupu chrání návštěvníky a jejich životy. K opětovnému otevření stezky dojde po dalším vyčištění svahu a jeho pasportizaci.

Text a foto: Jakub Šafránek

Čáp černý - report XIII

Rok 2015 byl z našeho pohledu spíše průměrný. Je však velmi potěšitelné, že se díky intenzivní práci terénních zaměstnanců podařilo nalézt **dvě nová hnízdiště** čápů černých. Celkový průběh hnízdění a rozmístění jednotlivých hnízdišť podává přiložená tabulka.

Velkou radost nám udělal čáp **6155**, který byl okroužkován 21. 6. 2006 poblíž Mezní Louky. V letošním roce zahnízdil (ukázalo se, že je to samec) a s partnerkou úspěšně vyvedl mláďata v Českém

krasu v Národní přírodní rezervaci Koda u Srbska v okrese Beroun. Je to týž pták, který hnízdil v roce 2011 u obce Drahenice na Příbramsku.

Milým překvapením bylo zpětné hlášení našeho letos jediného okroužkovaného mláděte (24. 6. 2015) **64X4** vyve-

deného ze skalního hnízda v kaňonu řeky Labe u Podskalí nedaleko Děčína, které jsme obdrželi z Francie z nám již známé lokality Lac du Temple, Aube dne 26. 8. 2015. Na této lokalitě bylo pozorováno v minulosti již několik našich čápů černých.

Pavel Benda

Česká silnice, 2015. Foto: Václav Sojka

hnízdí oblast č.	kontroly	hnízdění	hnízd	výsledek hnízdění	poznámka
1. Sokolí vrch	6.4., 29.5., 9.7.	9.7. - 3 mláďata	skalní	úspěšné	v době nálezu hnízda mláďata na kroužkování už příliš velká
2. Česká silnice	3.4., 25.5., 11.7.	11.7. - 4 mláďata	stromové (borovice)	úspěšné	v době nálezu hnízda mláďata na kroužkování už příliš velká
3. Děčín - Bělá	14.4., 20.4., 2.5., 13.5.	/	/	/	obsazené hnízdní teritorium, hnízdo nenalezeno
4. Kaňon Labe	11.4., 29.4., 10.5.	10.5. - 3 mláďata	skalní	úspěšné	okroužkováno pouze 1 mládě, ostatní nebylo možno chytit
5. Libouchec	10.4., 29.5., 2.6.	/	/	/	obsazené hnízdní teritorium, hnízdo nenalezeno
6. Pavlino údolí	18.5., 11.6., 3.7.	/	/	/	obsazené hnízdní teritorium, hnízdo nenalezeno
7. Kyjovské údolí - Vlčí potok	14.4., 29.4., 15.6., 1.7.	/	/	/	obsazené hnízdní teritorium, hnízdo nenalezeno

Lesní požáry v Národním parku České Švýcarsko

Lesní požáry provází krajinu Labských pískovců od nepaměti. Požáry vznikaly z různých důvodů, buď byly zakládány úmyslně, nebo vznikly neopatrností lesních dělníků a konečně vznikaly i přirozeně vlivem přírodních sil. Dnes vznikají především neopatrností návštěvníků. Protipožární ochrana území Národního parku České Švýcarsko je v nejsušším letním období zajišťována všemi terénními pracovníky a to jak v pracovních dnech, tak i ve dnech pracovního volna či klidu. Zaměstnanci národního parku drží tzv. požární hlídky, při kterých navštěvují místa dalekého rozhledu na území parku a pátrají po známkách případného lesního požáru. Když lesní požár odhalí neprodleně zařizují jeho uhašení, ať už vlastními silami v případě drobných zahoření nebo ve spolupráci s profesionálním hasičským záchranným sborem či sbory dobrovolných hasičů v případech, kdy vlastní síly nestačí a je třeba použít hasičskou techniku. Terén Národního parku České Švýcarsko je velmi členitý a mnohdy nepřístupný a tak jsou některé požáry hašeny jen velmi obtížně a všem, kteří se na jejich hašení podílí patří velký DÍK.

Jan Drozd

**Foto: Václav Sojka,
Zdeněk Patzelt, Jan Drozd**

Požáry v NP České Švýcarsko 2000 - 2015

Rok	číslo	druh	datum	revír	porost	plocha v ha	škoda v Kč	použitá technika	příčina	zóna NP
2000	1/2000	lesní	29.4.2000	Pravčická brána	413 A 15/05b	0,500	5 000,-	požární vozy	neznámá	I.
2000	2/2000	lesní	30.4.2000	Kyjov	310 C 14/1	0,260	37 596,-	požární vozy	neznámá	II.
2000	3/2000	lesní	14.5.2000	Pravčická brána	402 D 01b 402 C 01b 402 C 03 402 D 11	0,160 0,160 0,150 0,080	44 447,-	požární vozy	neznámá	II.
2000	4/2000	lesní	14.5.2000	Dubák	414 C 10	0,020	0,-	požární vozy	turistický ruch	I.
2000	5/2000	lesní	15.5.2000	Kyjov	310 C 14/1	0,020	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2000	6/2000	lesní	14.8.2000	Zadní Doubice	801 A 11	0,010	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2000	7/2000	ostatní	15.8.2000	Dubák	lesní chata	x	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2000	8/2000	lesní	17.8.2000	Pravčická brána	405 B 16 405 B 02c 405 B 04a	0,350 0,200 0,250	22 005,-	požární vozy	turistický ruch	I.
2000	9/2000	lesní	30.9.2000	Mezná	427 E 06b	0,010	0,-	požární vozy	neznámá	II.
2000	10/2000	lesní	31.10.2000	Dubák	424 A 08b	0,010	0,-	požární vozy	neznámá	II.
2000	11/2000	lesní	4.12.2000	Doubice	820 C 12	0,010	0,-	požární vozy	neznámá	II.
2001	1/2001	lesní	11.3.2001	Pravčická brána	401 F 06	0,020	0,-	požární vozy	neznámá	II.
2001	2/2001	lesní	29.7.2001	Konímy	811 B 12a	0,050	0,-	požární vozy	neznámá	I.
2001	3/2001	lesní (zahoření)	12.8.2001	Dubák	437 C 11a	0,000	0,-	požární vozy	neznámá	I.
2002	žádný požár									
2003	1/2003	lesní	30.5.2003	Mezná	408 C 13b	0,150	0,-	požární vozy	neznámá	I.
2003	2/2003	lesní	29.6.2003	Růžák	549 C 17b/11	0,010	0,-	požární vozy	neznámá	I.
2003	3/2003	lesní (zahoření)	21.9.2003	Kyjov	326 C 15	0,000	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2003	4/2003	lesní (zahoření)	29.9.2003	Pravčická brána	406 E 05a	0,000	0,-	požární vozy	turistický ruch	I.
2003	5/2003	lesní	8.10.2003	Zadní Jetřichovice	707 B 07	0,020	0,-	požární vozy	neznámá	II.
2003	6/2003	lesní	19.10.2003	Dubák	414 B 15	0,150	0,-	požární vozy	neznámá	I.
2004	1/2004	lesní	27.6.2004	Dubák	414 A 16/06/02b	0,200	2 900,-	požární vozy	turistický ruch	I.
2004	2/2004	lesní	4.9.2004	Zadní Jetřichovice	713 A 07	0,150	686,-	požární vozy	blesk	II.
2005	1/2005	lesní	20.6.2005	Mlýny	428 A 06	0,090	246,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2005	2/2005	lesní	24.6.2005	Růžák	561 E 11/02	1,500	8 641,-	požární vozy	neznámá	II.
2005	3/2005	lesní + ostatní	9.9.2005	Goliště	728 B 14/02b + přístřešek Mariny vyhlídky	0,200	207 203,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2005	4/2005	lesní	23.10.2005	Zadní Doubice	323 B 08	0,030	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2006	1/2006	lesní	12.5.2006	Zadní Jetřichovice	715 C 13/03c	0,010	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2006	2/2006	lesní	24.6.2006	Mlýny	418 E 10/01	0,050	831,-	požární vozy	blesk	II.
2006	3/2006	lesní	16.7.2006	Mezná	439 D 03 439 D 04	0,050 0,150	525,-	požární vozy	neznámá	II.
2006	4/2006	lesní	17.7.2006	Pravčická brána	405 A 16	0,080	420,-	požární vozy	turistický ruch	I.
2006	5/2006	lesní	18.7.2006	Pravčická brána	421 A 14/07b	0,150	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2006	6/2006	lesní	22.7.2006	Goliště	728 B 04 728 B 14/02b 7287 C 04 728 C 16/03 728 E 13 v 728 E 04a	0,050 1,500 0,390 0,760 13,800 1,420	4 159 773,-	požární vozy, 2 vrtulníky, 1 letadlo	turistický ruch	II.
2006	7/2006	lesní	3.9.2006	Konímy	811 E 17	0,010	0,-	požární vozy	blesk	I.
2007	1/2007	lesní	14.4.2007	Pravčická brána	402/ C 11/01p	0,080	500,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2007	2/2007	lesní	24.7.2007	Zadní Doubice	801 B 12b	0,010	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2008	1/2008	lesní	30.6.2008	Zadní Doubice	142 E 10w	0,200	25 230,-	požární vozy	blesk	II.
2008	2/2008	lesní	26.7.2008	Doubice	325 C 13	0,020	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2008	zahoření	lesní (zahoření)	30.7.2008	Růžák	549 C 12	0,000	0,-	požární vozy	turistický ruch	I.
2009	1/2009	lesní	11.4.2009	Mezná	438 C 14	0,010	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2009	zahoření	lesní (zahoření)	21.6.2009	Goliště	728 B 15v	0,000	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2009	zahoření	lesní (zahoření)	1.9.2009	Pravčická brána	406 B 15b	0,000	0,-	požární vozy	turistický ruch	I.
2010	žádný požár									
2011	1/2011	lesní	8.11.2011	Goliště	728 C 17v	0,200	0,-	požární vozy	neznámá	II.
2012	1/2012	lesní	11.4.2012	Zadní Jetřichovice	714 B 11b	0,010	0,-	požární vozy	neznámá	II.
2012	zahoření	lesní (zahoření)	15.5.2012	Konímy	815 A 03a	0,000	0,-	požární vozy	blesk	II.
2012	2/2012	lesní	24.5.2012	Mlýny	420 B 07b	0,270	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2012	3/2012	lesní	29.5.2012	Doubice	820 F 04a	0,030	0,-	požární vozy	neznámá	II.
2012	zahoření	lesní (zahoření)	14.6.2012	Pravčická brána	408 C 13a	0,000	0,-	požární vozy	turistický ruch	I.
2012	zahoření	lesní (zahoření)	30.10.2012	Mlýny	425 B 12b	0,000	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2013	zahoření	lesní (zahoření)	3.10.2013	Goliště	728 E 13 v	0,004	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.
2014	1/2014	lesní	1.8.2014	Zadní Doubice	801 A 16/06w	0,003	0,-	požární vozy	blesk	II.
2014	zahoření	lesní (zahoření)	9.8.2014	Goliště	726 A 16/02	0,000	0,-	požární vozy	turistický ruch	I.
2015	1/2015	lesní	31.5.2015	Mezná	438 C 14/03v 438 C 04b	0,550 0,050	200 000,-	požární vozy + 2 vrtulníky	turistický ruch	II.
2015	zahoření	lesní (zahoření)	1.8.2015	Goliště	720 B11a/01a	0,000	0,-	vlastními silami	turistický ruch	II.
2015	zahoření	lesní (zahoření)	5.8.2015	Mlýny	428 A 12a	0,000	0,-	vlastními silami	turistický ruch	II.
2015	zahoření	lesní (zahoření)	8.8.2015	Mezná	426 A 10v	0,000	0,-	požární vozy	turistický ruch	II.

CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ ČESKOSASKÉHO ŠVÝCARSKA

Přírodní rezervace Arba (1)

V následujících dílech tohoto seriálu vám představíme maloplošná chráněná území regionálního významu. Jedním z nich je přírodní rezervace s podivným názvem Arba, která se nachází v obci Srbská Kamenice. Původ názvu místa je neznámý a jeden z možných výkladů můžeme najít v odvozeném německé slově Arbe, od původního slova „Arbeit“, česky řečeno práce. Slovo Arbe můžeme jednoduše přeložit jako robota či těžká práce. Pojmenování mokřadní plochy východně od obce je platné i pro dnešní dobu, což může potvrdit i hospodář, zajišťující péči o tuto rezervaci.

Chráněné území bylo zřízeno v roce 1996 vyhláškou Správy CHKO Labské pískovce na ploše cca 4 ha. Území současné rezervace bylo v minulosti pravděpodobně využíváno pouze jako sečená louka. Z historických fotografií jsou místa patrné odvodňovací strouhy, které odvodňovaly luční porosty do takové míry, aby je bylo možné kosit. V poválečné minulosti však docházelo k postupnému snižování intenzity hospodaření a následkem toho se plocha postupně opět zvodnila. Pro rezervaci je charakteristická slatinná louka v nivě řeky Kamenice s výskytem malých vodních ploch a pramenišť, s porosty rákosin a ostřic, místy v loukách rostou solitérní vrby a olše, při úpatí přílehlého skalnatého svahu se nachází mokřad s protékajícím potůčkem a tůňkami s různým stupněm zamokření. Mozaika rákosin, vlhkých luk přechází v relativně sušší okolní pastviny.

V současnosti lze charakterizovat území jako mokřad s různými typy vegetace. Lze předpokládat, že původní vegetační jednotkou zde byly mokřadní olšiny. Olše rostou v silně zvodnělém a podmáčeném prostředí. Charakteristické jsou tůňky, jejichž hladina je porostlá potočnickem vzpřímeným (*Berula erecta*) a na vyvýšeninách nebo padlých tlejících kmenech nebo okrajích roste poměrně vzácná ostřice prodloužená (*Carex elongata*) nebo mokřýš vstřícnolistý (*Chrysosplenium oppositifolium*), a z mechorostů můžeme

Bledule jarní v PR Arba.
Foto: Petr Bauer jun.

pozorovat např. ploník obecný (*Polytrichum commune*) a rašeliník (*Sphagnum palustre*). Bezlesé podmáčené a zvodnělé plochy osidluje vegetace vysokých ostřic. Ostřice latnatá (*Carex paniculata*) vytváří mohutné, kompaktní, až 1 m vysoké trsy neboli buly. V tůňkách, ale i v porostech netrnatých ostřic, např. o. měchýřkatá (*C. vesicaria*) a o. zobánkatá (*C. rostrata*) se vyskytuje vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*) a vzácněji i suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*). Obvykle dalším sukcesním stadiem této vegetační jednotky jsou mokřadní olšiny s podrostem bledule jarní (*Leucojum vernum*). Olšina je významná i z pohledu výskytu mechorostů. Z druhů vyžadující pozornost je zde rokýtek nízký (*Hygroamblystegium humile*), baňatka Mildeova (*Brachythecium mildeanum*) a prchavka pilovitá (*Ephemerum serratum*).

Druhově velmi bohatým lučním společenstvem jsou vlhké pcháčové louky, obvykle se vyvinuly na podmáčených glejových půdách. Pcháčové louky tvoří i mozaiku s jinými vegetačními jednotkami. Tento typ společenstva se vyskytuje v různých sukcesních stádiích a míře zamokření. Na nejvlhčích plochách roste rákos (*Phragmites australis*). V „méně“ podmáčeném stupni se uplatňuje sítina ostrokvětá (*Juncus acutiflorus*), jejíž porosty místy přecházejí v heterogenní a druhově bohatší louky s andělikou dře-

lem lesním (*Angelica sylvestris*), blatouchem bahenním (*Caltha palustris*), pcháčem bahenním (*Cirsium palustre*), štírovníkem bažinným (*Lotus uliginosus*), rdesnem hadím kořenem (*Bistorta major*). Prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*) - zástupce orchidejí - je významnou součástí zachovalých luk. Místy je toto společenstvo na „sušších“ partiích degradováno ostřicí třeslicovitou (*Carex brizoides*).

Arba je charakteristická unikáním společenstvem půdní fauny, zejména žížal (Lumbricidae). Druh s atlantským typem rozšíření *Aporrectodea limicola* je zjišťovaný v ČR jen naprosto ojediněle. K typickým představitelům rovnokřídlého hmyzu mokřých luk patří kobylka mokřadní (*Conocephalus dorsalis*). Na lokalitě byl zjištěn výskyt více než 15 druhů vázek.

Malé vodní plochy jsou domovem všech našich tří druhů „hnědých“ skokanů - skokana ostronosého (*Rana arvalis*), skokana hnědého (*Rana temporaria*) a skokana štíhlého (*Rana dalmatina*). Ze skupiny vodních skokanů rodu *Pelophylax* zde žije skokan skřehotavý (*Pelophylax ridibundus*). Z dalších obojživelníků se zde setkáme také s ropuchou obecnou (*Bufa bufo*), čolkem obecným (*Lissotriton vulgaris*) a čolkem horským (*Mesotriton alpestris*). Všechny vyjmenované druhy se zde pravidelně rozmnožují.

Z plazů byl zaznamenán výskyt slepýše křehkého (*Anguis fragilis*), užovky obojkové (*Natrix natrix*) a ještěrky živorodé (*Zootoca vivipara*). Hojná je zmije obecná (*Vipera berus*).

Z ptáků zde nepravidelně na sušších místech hnízdí linduška luční (*Anthus pratensis*) a bramborníček hnědý (*Saxicola rubetra*), na silně podmáčených místech s vysokou bylinnou vegetací strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*), rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*) a chřástal vodní (*Rallus aquaticus*). Ze savců se zde, kromě jiných, vyskytuje a rozmnožuje skrytě žijící myška drobná (*Micromys minutus*), která si ve vysoké bylinné vegetaci splétá svá hnízdečka velikosti tenisového míčku.

Vysoce zachovalý charakter zdejšího mokřadu dokládají nálezy indikačně velmi významných druhů brouků z Červeného seznamu (Farkač et al. 2005). Žije zde, v Čechách vzácný a velmi lokální,

střevlík *Acupalpus dubius*. Jde o první potvrzený výskyt tohoto druhu v severních Čechách. Z čeledi drabčíkovitých se zde vyskytuje *Olophrum fuscum* či *Stenus kiesenwetteri*, jehož výskyt v PR Arba byl prokázán jako prozatím jediný v Ústeckém kraji. Na území rezervace byly dále zjištěny další druhy Červeného seznamu, např. drabčici *Stenus nitidiusculus* či *Quedius boops*. Nejceněnějšími místy rezervace z hlediska výskytu těchto skupin jsou podmáčené porosty rašeliníku a bažinaté okraje centrální rákosiny.

Na lokalitě bylo zjištěno 176 druhů motýlů. Z lepidopterologického hlediska patří lokalita Arba oblasti Labských pískovců k důležitým refugiím kvetoucích bylin, které poskytují potravu širokému spektru zejména denních motýlů.

Cílem průběžně prováděných opatření je stabilizace a rozvoj populací chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. Vlivem pravidelného kosení mok-

řadních ploch se zcela nově objevil prstnatec májový (v roce 2013 cca 300 jedinců a v roce 2015 téměř 1300 kvetoucích exemplářů). Populace vachty trojlísté je průběžně podporována obnovou a hloubením menších tůní, které jsou zároveň prostorem rozmnožování řady vodních mokřadních živočichů.

Rezervace na východním okraji obce Srbská Kamenice je v současnosti ukázkou soužití ochrany přírody a vzdělávacího využití přírodovědně velmi hodnotného území. Naučná stezka v místech mezi vlastní rezervací a řekou Kamenicí umožňuje návštěvníkům seznámit se s přírodními hodnotami rezervace. Významným partnerem tohoto záměru se stala obec Srbská Kamenice. Součástí naučné stezky jsou i popisné tabule, vyřezávané plastiky zvířat a odpočinková místa.

**Petr Bauer, Pavel Benda,
Miloš Trýzna**

Pohled do nedávné ochrannářské minulosti přírodní rezervace Arba aneb vzpomínky postarších, ale ještě poměrně zachovalých ochranářů

Snad nám dovolíte být při představování této rezervace trochu osobnější. Tuto rezervaci jsme již připravovali a vyhlášovali my, jako tehdy noví zaměstnanci Českého ústavu ochrany přírody a krajiny, resp. Správy CHKO Labské pískovce. Byla to doba, na kterou velmi rádi vzpomínáme a kdy se podařilo udělat s malým počtem zaměstnanců a malými náklady obrovské množství práce. V té době vstoupil v platnost nový průlomový zákon o ochraně přírody a krajiny a také nový kolektiv pracovníků tehdejší Správy CHKO byl bezvadný. Tyto podmínky umožnily po téměř dvacetileté odmlce vyhlásit nové chráněné území – přírodní rezervaci Arba na území CHKO Labské pískovce. Vzpomínám si na první návštěvu, kterou jsme absolvovali s panem Glöcknerem, velkým znalcem a milovníkem Děčína a tehdejším pracovníkem Okresního úřadu v Děčíně začátkem 90. let. Zaujala nás zejména jeho informace o zdejší velké populaci bledulí jarních. Již při první návštěvě nám bylo jasné, že se jedná o unikátní území, kterému se v oblasti Labských pískovců nic jiného nepodobá. Takto velkou mokřadní louku s růz-

nými typy mokřadních stanovišť, které plynule přecházejí jedno v druhé, zajímá zvířata a rostliny, místa, kde nečekaně až po pás zapadnete do bažiny, četná prameniště, porosty rákosu, olšový les, velké až jeden metr vysoké buly ostřic, to byly věci, které jsme na tak relativně malé ploše dosud neznali a co se zcela vymykalo krajině Labských pískovců. Nový zákon o ochraně přírody a krajiny nám svěřil pravomoc projednat a následně pak vyhlásit tuto plochu jako zvláště chráněné území v kategorii přírodní rezervace. Mapové podklady připravil obratem náš

spolupracovník Karel Stein, vyhlášku jsme měli za dva dny i s konzultacemi hotovou a plán péče byl hotový druhý den. Dříve to šlo nějak rychleji a jednodušeji než dnes... Nic nebránilo tuto plochu vyhlásit! Stala se tak čtvrtou přírodní rezervací v Labských pískovcích. Vzpomínáme, že jsme tenkrát dokonce dostali ústní pochvalu z pražského ústředí za vzorově připravenou a vyhlášenou rezervaci. Musíme říci, že se PR Arba je skutečně mimořádná a odstup prakticky 20 let potvrzuje oprávněnost jejího vyhlášení.

Pavel Benda, Petr Bauer

Přírodní rezervace Arba. Foto: Petr Bauer

Regionální výrobky a zážitky - 5 let

Již pět let mohou regionální výrobci z Českosaského Švýcarska žádat o označení pro své výrobky „ČESKOSASKÉ ŠVÝCARSKO regionální produkt®“

České Švýcarsko o.p.s. je od roku 2010 koordinátorem regionální značky „ČESKOSASKÉ ŠVÝCARSKO regionální produkt®“. Značka patří do Asociace regionálních značek a je udělována nejen v Českém Švýcarsku a na Šluknovsku (ve spolupráci s MAS Český sever), ale také na území Saského Švýcarska. Po celé republice pak naleznete dalších 25 regionů s podobným značením, které jsou zastřešovány Asociací regionálních značek.

V našem regionu je již certifikováno 27 produktů a 7 zážitků. Certifikát platí na dva roky a opravňuje výrobce k užívání značky „ČESKOSASKÉ ŠVÝCARSKO regionální produkt®“ na všech certifikovaných produktech i propagačních materiálech.

Od loňského roku probíhá nově i certifikace „Zážitků“. „Zážitkem“ se pro účely těchto certifikačních kritérií rozumí služby v cestovním ruchu (mimo stravo-

vacích a ubytovacích služeb) vázané na konkrétní lokalitu nebo tradiční akci.

V roce 2014 obdržely certifikát Loretánské slavnosti v Rumburku, Nožířské slavnosti a Velikonoční jízda z Mikulášovic nebo balíček turistických aktivit: České Švýcarsko - to jede. Letos mezi zážitky přibýly dětské prohlídky na děčínském zámku, prohlídka s Černým rytířem také na Zámku Děčín nebo pochody: Skalními hrady Labských pískovců pořádané Klubem českých turistů z Krásné Lípy již 33 let.

Cílem značky je přispět k rozvoji místní ekonomiky a udržitelnému cestovnímu ruchu, ale také pomoci výrobcům a provozovatelům v jejich snažení. Značka garantuje původ výrobku v regionu, kvalitu a šetrnost k životnímu prostředí. Uděluje se výrobkům, které mají v regionu dlouholetou tradici (např. nože z Miko-va, čokolády z děčínské firmy Jordan & Timaeus, přírodní kosmetika z Nobilis Tilia či Eone) nebo jsou převážně z místních surovin (např. dřevěné spony od Karla Kříže, včelí med od Stanislava Kuby z Brtníků nebo Štěpánky Dlouhé z Varnsdorfu, kozí sýry z farmy manželů Malinových v Dolní Vísce, dřevěné uhlí vzniklé během pálení milíře na akcích Správy Národního parku České Švýcarsko).

Posuzuje se i podíl ruční práce, jedinečnost ve vztahu k regionu a výjimečné vlastnosti produktu. Mezi regionálními výrobky naleznete proto i tkané výrobky z chráněné dílny Markétka ze Šluknova, vinuté perle, keramiku, dřevěné hračky nebo také místní pivo.

Výrobcům značka umožňuje větší propagaci jejich výrobků a otevírá nové možnosti prezentace a prodeje, např. na regionálních trzích. Základním nástrojem propagace jsou společné webové stránky všech certifikovaných produktů www.regionalni-znacky.cz.

Koordinátor značky dále propaguje certifikované výrobce prodejem certifikovaných výrobků na svých informačních stře-

discích, na akcích pro veřejnost, webových stránkách a vydáváním propagačních materiálů a katalogů.

Letos např. vyšly mapy, které zobrazují místa působení držitelů značky a zahrnují i úplný seznam výrobců a provozovatelů i s kontaktními údaji. Proběhlo i několik regionálních trhů a akcí, do kterých se dílničkou a prezentací svých aktivit zapojila řada držitelů regionální značky (např. během Dne dětí s národními parky, Týdne řemesel, nebo Dnů Českého Švýcarska).

Certifikace probíhá jednou až dvakrát ročně, podle množství přihlášených žadatelů. Nejbližší zasedání certifikační komise bude na podzim roku 2015.

Podrobné informace pro zájemce o udělení značky včetně žádostí o značku, zásad jejího udělování a užívání a certifikačních kritérií jsou k dispozici na <http://www.regionalni-znacky.cz/ceskosaskesvycarsko>, případně je možné žádost vyvést osobně nebo požádat o zaslání v obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko.

Vyplněnou žádost včetně povinných příloh lze posílat průběžně na adresu obecně prospěšné společnosti. K jednání Certifikační komise je nutné dodat i vzorky posuzovaných produktů (není-li to technicky možné, je potřeba s koordinátorem značky dohodnout jiný způsob prezentace a hodnocení). Osobní představení výrobků žadateli o značku je vítáno.

Podrobnosti k certifikaci zážitků a kritéria hodnocení jsou na webových stránkách ARZ či České Švýcarsko o.p.s.

Jarmila Judová

15 let národního parku České Švýcarsko
25 Jahre Nationalpark Sächsische Schweiz

Národní parky oslavily půlkuлатыny

Národní parky České a Saské Švýcarsko oslavily v letošním roce půlkuлаты narozeniny. V Českém Švýcarsku jsme si připomněli 15. výročí, v sousedním Sasku dokonce již 25. výročí vyhlášení národního parku. Stejně jako před pěti lety jsme i letošní významné výročí oslavovali pod společným logem, čímž jsme symbolicky zdůraznili důležitost přeshraniční spolupráce v ochraně přírody v našem regionu.

U příležitosti oslavy „půlkuлатыho roku“ připravily správy obou národních parků řadu akcí. Vedle Dnů řemesel, o kterých píšeme na jiném místě tohoto zpravodaje, byla nejvýznamnější událostí na české straně výstava velkoformátových fotografií národního parku České Švýcarsko v Krásné Lípě v Aparthotelu Lípa. Autorem všech vystavovaných fotografií je Václav Sojka, dlouholetý zaměstnanec správy NP, ale především vynikající fotograf přírody a nositel prestižního ocenění evropských profesionálních fotografů QEP (The Qualified European Photographer). Pro tuto výstavu vybral Václav Sojka to nejlepší ze své tvorby. Vedle náladových snímků podmanivé a romantické krajiny Českého Švýcarska tak mohli zájemci obdivovat i tajemný svět jeho zvířecích obyvatel či doklady o bohaté historii osídlení krajiny dnešního národního parku lidmi. Vernisáž výstavy proběhla v sobotu 18. července za přítomnosti řady pozvaných hostů, mezi nimiž nechyběli např. náměstek ministra život-

Vernisáž fotografií Václava Sojky v Krásné Lípě (zleva Vladimír Dolejský, Pavel Benda, Dietrich Butter a Zbyněk Linhart)

ního prostředí České republiky Vladimír Dolejský, ředitel Správy NP Saské Švýcarsko Dietrich Butter, senátor Parlamentu ČR a bývalý dlouholetý starosta Krásné Lípy Zbyněk Linhart, bývalý vedoucí správy CHKO Labské pískovce Werner Hentschel a další. Vernisáž výstavy a navazující koncert houslového virtuosa Jaroslava Svěceného v krásnolipském kostele uspořádaly společně město Krásná Lípa a Správa NP České Švýcarsko. Výstava byla v Krásné Lípě k vidění do konce prázdnin a v průběhu následujícího roku si ji budou moci prohlédnout návštěvníci i na řadě jiných míst (například v rumburské Loreť nebo muzeu v Ústí nad Labem).

Vrcholem oslav na německé straně bylo slavnostní setkání v Sebnitz, které se uskutečnilo v pátek 11. září. Vedle řady významných hostů ze Saska, včetně saského ministra životního prostředí a zemědělství Thomase Schmidta či poslance Spolkového sněmu Klause Brähmiga, se tohoto setkání za českou stranu zúčastnili mj. ředitel správy NP České Švýcarsko Pavel Benda, ředitel regionálního pracovi-

tě AOPK ČR Ústecko Petr Kríž, senátor Parlamentu ČR Zbyněk Linhart a náměstek ministra životního prostředí Vladislav Smrž. Všichni řečníci neopomněli ve svých projevech zdůraznit potřebu přeshraniční spolupráce v ochraně přírody národních parků České a Saské Švýcarsko a ocenili její dosavadní vysokou úroveň. Ředitel Správy NP České Švýcarsko Pavel Benda pak tuto spolupráci symbolicky vyjádřil i darem předaným řediteli Správy NP Saské Švýcarsko Dietrichu Butterovi. Tímto darem byla velkoformátová fotografie sokola stěhovavého, který se do zdejší přírody vrátil díky úsilí ochránců přírody na obou stranách hranice v 90. letech minulého století. K současným společným aktivitám patří například projekt „Partner národních parků“, který se v letošním roce ze Saského Švýcarska rozšířil i na českou stranu. První držitel této značky v Českém Švýcarsku (Křinický pivovar Krásná Lípa a chřibský penzion Na Stodolci) byli do tohoto prestižního klubu přijati právě na závěr slavnostního setkání v Sebnitz.

Přeshraniční spolupráce v ochraně přírody má v Českosaském Švýcarsku dlouhou tradici sahající až do poloviny 20. století. Věříme, že tuto tradici budeme dále rozvíjet a prohlubovat. Zdejší nádherná příroda si to určitě zaslouží.

Richard Nagel

Ředitelé národních parků Saské a České Švýcarsko Dietrich Butter a Pavel Benda na slavnostním setkání v Sebnitz

Dny řemesel v Českém Švýcarsku

Součástí oslav 15. výročí Národního parku Českého Švýcarsko byly také **Dny řemesel**, které proběhly v předposledním srpnovém týdnu poblíž Dolského mlýna. Během akce si návštěvníci mohli vyzkoušet stavbu milíře na dřevěné uhlí, mletí obilí na ručním mlýnku, praní na valše, výrobu drátěných předmětů, nádob na hrnčířském kruhu nebo ochutnat pečivo z polní chlebové pece. Technická zařízení z předchozích tří ročníků nově doplnily *pec na oškarky*, *pec na pálení keramiky* a *smolný kámen*. Kulturním osvěžením byly koncerty Collegia Verbasca, Quitar Arteria a Jany Vébrové – Šrajerové. Poslední den uspořádala ops. České Švýcarsko ruční dílničky pro děti a dospělým zas zpestřila závěr akce ukázkou tavby železa a dárek v podobě tašky s vyrobeným dřevěným uhlím.

Natalie Belisová

Výpal keramiky.
Foto: J. Polák

Do stavby milíře se mohl zapojit každý příchozí. Foto: J. Polák

Tavba železné rudy.
Foto: J. Polák

Mletí na obilném mlýnku.
Foto: J. Polák

Praní na valše u bělidla bylo spojeno i s výkladem o historii praní.
Foto: J. Polák

Pečení v chlebové peci.
Foto: E. Tržil

Nové druhy živočichů pro České Švýcarsko

Nález nového druhu pro region Českého Švýcarska nás téměř vždy naplňuje radostí a pýchou. Slovní spojení užité v předchozí větě „téměř vždy“ je však opravdu namístě. Nepůvodní a invazní druhy totiž mohou konkurovat druhům původním či je v některých případech dokonce vytlačovat. Výskyt těchto druhů je vždy velkým rizikem a je třeba se před nimi mít na pozoru, neboť situace se může velmi rychle vymknout jakékoliv kontrole s neblahými následky pro naši původní faunu a flóru.

Níže se stručně seznámíme se **4 druhy**, které se poprvé vyskytly na území Českého Švýcarska v roce 2015 a ze kterých radost opravdu nemáme.

Na konci června nám návštěvník národního parku pan Kavalír poslal několik záběrů velkého hlodavce z prostoru Křinice u Turistického mostu v Kyjovském údolí. Jednalo se **nutrii říční** (*Myocastor coypus*), která se zde zdržovala několik dní. Tento hlodavec původem z Jižní Ameriky byl do Evropy dovezen jako užitkové zvíře (maso, kožešina) pro farmový chov. Bohužel mnoho zvířat ze zajetí uprchlo či bylo záměrně vypuštěno a přežívá volně i v naší přírodě. V národním parku naštěstí nutrie nevytvořila stálou populaci a její výskyt je zatím pouze náhodný a přechodný.

Začátkem května nás vzrušila informace, že v řece Kamenici se již vyskytl první losos. Pěkné fotografie nám poskytl pan Radek Tomášek. Opravdu se jednalo o velkou rybu na první pohled vypadající jako losos, nicméně po důkladném pro-

hlédnutí fotografií a po konzultaci s odborníky jsme zjistili, že se jedná o **hlatvatku podunajskou** (*Hucho hucho*), která je doma právě v říčním systému řeky Dunaj. K nám do Labe byla zavlečena či cíleně vysazena člověkem a tak se vyskytla i v řece Kamenici. Po několika dnech ryba s velkou pravděpodobností odpulula zpět do Labe.

hmotě (nejčastěji v rozkládajícím se ovoci). Dospělé exempláře lze zastihnout na květech stromů a keřů. Je to první zjištění tohoto nepůvodního druhu v České republice.

Čtvrtým druhem, poprvé zjištěným na území národního parku, je **lýkožrout severský** (*Ips duplicatus*). Tento druh byl původně rozšířen v oblasti severské tajgy od Švédska až po Sachalin a nejbližší střední Evropě se vyskytoval v Bělověžském pralese v severovýchodním Polsku. Odtud začal expandovat na jih do uměle založených smrčín v nížinách a pahorkatinách. Současné těžiště výskytu v České republice je vázáno na Moravu, ale od roku 2005 se početně vyskytuje i na Českomoravské vrchovině a dále se šíří. Na území národního parku České Švýcarsko probíhá cílené vyhledávání tohoto lýkožrouta již od roku 2007 pomocí feromonových odparníků speciálně lákajících tento druh. Až do letošního roku však bez pozitivního zjištění. Poprvé se jej podařilo zachytit dne 25. května 2015 v oblasti Mezní Louky. Dosud byla zjištěna pouze jediná samička, ale už její přítomnost signalizuje, že se na daném území, byť dosud sporadicky, vyskytuje. Lýkožrout severský může být **významným škůdcem smrkových porostů**, v nichž na mnohých místech dokonce vytlačuje lýkožrouta smrkového. Nejčastěji druhotně napadá stromy ve stáří 40–80 let. Nalétává především do horních partií kmene a silnějších větví. Při přemnožení může napadat i zdravé stromy.

Pavel Benda

Náš přední entomolog a bývalý dlouholetý vedoucí Entomologického oddělení Národního muzea v Praze pan Josef Jelínek potvrdil ze sběrů v národním parku nález brouka **lesknáčka** *Epuraea oculari* (Jelínek in prep.). Jedná se o asijský druh zavlečený do Evropy v první polovině 20. století, který se v posledních letech rapidně šíří po celém kontinentu. Larvy tohoto druhu žijí v tlející rostlinné

Národní park přivítal své první Partnery

V rámci oslav čtvrtstoletí existence národního parku Saské Švýcarsko byli hostům prvně představeni noví partneři národního parku České Švýcarsko: Usedlost Na Stodolci a Křinický pivovar. Snad nejvýznamnější slavnostní událost letošního roku u našich sousedů byla pro oficiální oznámení nových partnerství vybrána zcela cíleně.

I v případě projektu Partner národního parku správy parků přeshraničně spolupracují. Partnerství s národním parkem uzavírají poskytovatelé služeb pro turisty - kteří splňují náročná kritéria - na saské straně již několik let. Letos bylo zahájeno rozšiřování projektu také na českou stranu. Pilotně přitom byly na základě dříve projeveného zájmu vybrány právě již jmenované hostinské provozy.

Kdo nebo co vlastně partneři národního parku jsou? V první řadě se jedná o podniky, které doslova žijí a předávají

dále myšlenku národních parků. Podniky, které nejen poskytují kvalitní služby návštěvníkům i místním obyvatelům, ale současně akcentují rovnováhu mezi ochranou přírody a využíváním krajiny člověkem. A tím významně přispívají k tomu, aby návštěvník měl pozitivní prožitky nejen z pobytu v přírodě, ale také z péče, které se mu dostává od poskytovatelů služeb.

Právě podniky označené plakétou Partner národního parku mají tedy pro návštěvníky našeho regionu být garancí přátelivě poskytovaných služeb vysoké úrovně.

Zatímco na saské straně má park více než čtyři desítky partnerů, na straně české jsme v pátek, 11. 9. 2015, přivítali první dvě vlaštovky. V příštích měsících a letech by však jejich počet měl postupně narůstat. Jednání o partnerství budou v tomto počátečním období vedena přede-

vším s podniky, které své služby poskytují v 9 obcích při hranici národního parku České Švýcarsko. Věříme, že tato vznikající partnerská síť pak umožní vznik dalších produktů a služeb, ze kterých bude mít prospěch jak návštěvník, tak i příroda. A – v neposlední řadě – také sami regionální výrobci a poskytovatelé služeb.

Tomáš Salov

Podle plakety Národní park České Švýcarsko - Partner návštěvníci poznají, že jsou na správné adrese.

Noví partneři NP České Švýcarsko s plakety, kterými budou označeny jejich provozy - Usedlost Na Stodolci v Dolní Chříbské a Křinický pivovar v Krásné Lípě. Foto: Archiv správy NP

Oheň se nevyhnul ani Saskému Švýcarsku

Jedním z následků letošního malého množství srážek je, že lesy Českosaského Švýcarska jsou méně odolné vůči neopatrnému zacházení návštěvníků s ohněm. Návštěvníků, kteří obecný zákaz rozdělávání a udržování ohně v lesích nerespektují, je sice vcelku málo, ovšem dopady jejich počínání bývají o to znatelnější. Právě jim vděčí Národní park Saské Švýcarsko za fakt, že zde letos hořelo třikrát a z toho se dvakrát ocitl na pokraji rozsáhlého lesního požáru.

Poprvé se tak stalo 4. června, kdy se oheň z ilegálně založeného ohniště u Velkého Winterbergu rozšířil na plochu zhruba 1600 čtverečních metrů. Na hašení se podílelo 49 hasičů, kteří položili vodní vedení v celkové délce 400 metrů. Shořela část více než stoletého boru, jeho keříčková společenstva a snůška sluky lesní, v Saském Švýcarsku vzácného druhu. Bohužel tento požár nebyl ani poslední, ani největší.

Shořelá snůška sluky lesní v Národním parku Saské Švýcarsko.

Foto: Frank Richter

Vrtulník při hasebnímu zásahu ve skalnaté oblasti Affensteine přepravuje vodu z Labe k požáru. Foto: Archiv Správy NP Saské Švýcarsko

Další oheň zaznamenali pracovníci saské správy parku 31. srpna v oblasti Affensteine. Ohněm byly opět zasaženy cenné lesní partie, tentokrát ovšem na výrazně větší rozloze téměř jednoho hektaru. Hašení zaměstnalo 12 hasičských sborů, zapotřebí bylo vodní vedení o délce 1,2 km při převýšení přes 100 metrů. Zásah si vyžádal také nasazení vrtulníku a oheň se podařilo zcela uhasit až po třech dnech. Ani zde není pochyb o tom, že požár byl založen člověkem. Na místě byl nalezen ohořelý spací pytel a zásoba jídla, což dokládá, že se zakladateli ohně zřejmě podařilo ohrozit i sebe samého a místo opouštěl ve značném spěchu.

Ačkoli se v odborných kruzích občasně diskutuje využívání ohně jako managementového nástroje pro přeměnu především monokulturně založených lesů, zůstávají tyto návštěvníky nekontrolovaně zakládání požáry nadále krajně nevídaným jevem, který je ohrožující nejen pro stávající přírodu a v ní žijící druhy, ale samozřejmě také pro návštěvníky. Správa národního parku Saské Švýcarsko na základě předchozích zkušeností s požárními situacemi sice nadále vytrvale apeluje na používání zdravého lidského rozumu, nyní však také přistoupila v každém jednotlivém případě k podání trestního oznámení na zakladatele požáru.

Tomáš Salov

Malí entomologové v létě zkoumali hmyz Českého Švýcarska

V areálu u Správy národního parku České Švýcarsko se na několik dní v červenci zabydleli malí entomologové. Přes 20 dětí převážně z oddílu mladších Rangerů z Krásné Lípy se zde totiž zúčastnilo programu zaměřeného na poznávání našeho hmyzu.

Během pěti dnů pro ně České Švýcarsko o.p.s. a Správa Národního parku České Švýcarsko díky projektu „Ze života hmyzu Českého Švýcarska“ podpořeného Státním fondem životního prostředí a Ministerstvem životního prostředí připravili bohatý program o broucích, motýlech, mravencích, včelách a dalších drobných obyvatelích luk, vod i lesa.

Děti si vyzkoušely práci entomologa

pod vedením Bc. Lukáše Blažeje z českolipského muzea. Pomocí sítěk, exhaustorů a dalších nástrojů chytaly hmyz na louce a u lesa. Zvědavě pak zkoušely svého průvodce, zda pozná všechno, co ulovily a doslova hltaly jeho vtipné vyprávění o sarančatech, ploštících a střevlíčích.

Během programu navštívily děti také Motýlí dům v nedalekém Jonsdorfu, kde mohly nahlédnout do světa tropických motýlů. S úžasným světem včel pak děti seznámila mladá včelařka Štěpánka Dlouhá, která přichystala na své včelí farmě zajímavé dopoledne s ukázkami práce včelaře i prohlídkou včelího úlu. Děti mohly vidět právě se líhnoucí včelky a

pohládit si trubce, o kterých teď už ví, že nemají žihadlo a nemusí se jich bát. Na závěr během cesty za pokladem na včelí farmě objevily poklad v podobě plástve plné medu.

V horkých dnech přišel vhod i odlov a poznávání vodního hmyzu v říčce Kamenici u Dolského mlýna nebo v rybníku Oko v městském parku v Krásné Lípě.

Malí entomologové nejen báдали, ale našli si rovněž čas na hraní a vyrábění např. hmyzích domečků a lampiček pro světlušky. Skládali také hmyzí zkoušky. Třeba jako motýli poznávali různé chutě nektarů a zkoušeli si jako kukla vydržet bez mluvení co nejdéle.

Na závěr několikadenního programu se děti seznámily s netopýry a plchy zahradními, kteří si rádi na hmyzu pochutnávají. Zjistily tak, že hmyz je důležitou součástí našeho světa. Snad teď budou na svět drobných tvorů kolem nás nahlížet i díky tomuto programu s větším pochopením.

V těchto několikadenních prázdninových přírodovědných programech bychom ve spolupráci se Správou národního parku České Švýcarsko rádi pokračovali i v dalších letech. Již teď vymýšlíme ornitologický program nebo vícedenní program na téma „zábavná botanika“.

Věříme, že přímý kontakt s přírodou a zajímavé badatelské aktivity, které jsou hlavní součástí těchto programů, pomohou u dětí vytvořit kladný vztah k přírodě a jejich okolí.

Jarmila Judová,
koordinátorka projektu

Noc plná netopýrů

Mezinárodní noc pro netopýry si po několika letech konání v Krásné Lípě odskočila do Varnsdorfu a v tamním parku u Městské knihovny umožnila Varnsdorfákům nahlédnout do života netopýrů. Součástí programu byly soutěže pro děti s netopýří tematikou, netopýří testík, ukázka živých netopýrů, výroba „bzučky“, tištění netopýřích motivů na bavlně-

ný šátek, výroba škvořích domků či skládání básničky, v níž hlavní roli nehraje nikdo jiný než netopýr.

Akci navštívilo dvě stě lidí, a přestože byla určena především dětem a zájemcům o netopýry, jistě se nenudil žádný návštěvník, který nepatří do výše uvedené kategorie, a každý si z akce něco odnesl. Někdo čokoládového netopýra, jiný krásné

zážitky ze setkání s netopýrem či hezký výrobek z rukodělných dílniček. Na akci se podílela Správa NP České Švýcarsko, České Švýcarsko, o.p.s., ČSOP Netopýr Varnsdorf, odbor životního prostředí MěÚ Varnsdorf, Městská knihovna Varnsdorf a DDM Varnsdorf. Akce byla také podpořena Nadací ČEZ a Státním fondem životního prostředí.

Jakub Juda

Největší zájem účastníků netopýří noci vzbudil živý netopýř.

V rámci netopýří noci si mohli návštěvníci vyrobit a odnést domů škvoří domek.

Patnáct let oddílu Junior Ranger

Stejně jako k národnímu parku České Švýcarsko patří Pravčická brána, tak ke Správě národního parku a ke Krásné Lípě patří oddíl Junior Ranger. Již patnáct let se týden co týden setkává skupina dětí ve své klubovně na Správě NP, aby zde mohla prožívat svá malá dobrodružství při poznávání Českého Švýcarska a života v něm. Několikrát do roka se děti vydávají na jednodenní i vícedenní výlety a jednou za rok, završí svou roční oddílovou

činnost 14denním stanovým táborem, daleko od civilizace, mobilů, televize a dalších vymožeností, aby zužitkovaly vše, co se na schůzkách naučily.

První schůzka oddílu Junior Ranger (dříve se oddíl jmenoval jen Ranger) se uskutečnila 4. října 2000 a od té doby prošlo oddílem přes stovku dětí, z nichž některé vydržely jen rok, jiné se téměř staly živým inventářem oddílu. Oddílových schůzek jsme uskutečnili daleko přes

sedm stovek, výletů kolem stovky a táborů více než dvacet. Zájem dětí o oddíl Junior Ranger byl v poslední době tak veliký, že jsme založili ještě jednu družinu a oddíl se z původních 20 osob rozrostl na 40.

A protože první členové oddílu jsou dávno plnoletí a někteří mají již své vlastní děti, rozhodli jsme se uskutečnit v tomto roce setkání co největšího počtu členů oddílu Junior Ranger. Setkání proběhlo

3. října 2015, a protože tento článek píšeme v září, nevíme ještě, jak setkání dopadlo. Rozhodně si ale nenechte ujít jarní vydání zpravodaje národního parku, kde najdete fotografie ze setkání Junior Rangerů a také se dozvíte, kdo dopadl lépe v soutěžních disciplínách, kdy soutěžili současní a bývalí Junior Rangeri v morseovce, uzlování, rozdělávání ohně na tři sirky a dalších úkolech, které jsme si pro ně připravili.

**Jakub Juda.
Jarmila Judová**

Výlet Junior Rangerů a hříčka „kdo to ví, odpoví“

Obnova drobných památek v národním parku

V letošním roce se Správě Národního parku České Švýcarsko podařilo vrátit na **skálu Manzer Höhe v Jetřichovicích dřevěný kříž**, který před 2. světovou válkou dotvářel kolorit obce. Autorem nového dubového kříže je p. Václav Baňka ze Všemil.

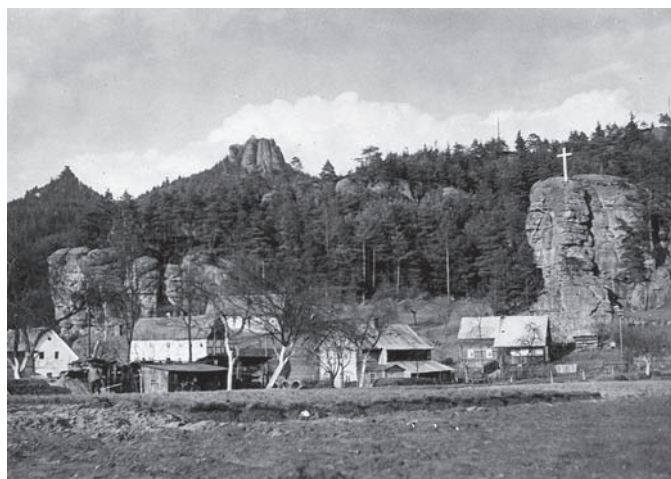
Péči si ale vyžádala i starší zastavení.

V květnu opravil p. Ivo Švejnoha z Falknova **dřevěný kříž**, poškozený neznámým vandalem **na vrcholu Růžovského vrchu**.

Po deseti letech bylo rovněž nutné vrátit se ke **kovanému**

kříži Rosiny Pohlové v Dolní Chřibské (Na Potokách). Omšelé malby siluet přemaloval p. Michal Janovský z České Lípy a kovaný kříž ošetřil p. Robert Pokorný z Děčína. V současné době již k dokončení komplexní opravy zbývá jediné: provést konzervaci (zpevnění a barevné ztónování) pískovcového soklu, u něhož byl prozatím pouze znovu vytažen nápis. Tomuto zásahu, bohužel, nepřálo počasí velmi horkého léta. Jakmile však podzim nadělí několik dní bez deště a s mírnými teplotami, bez hrozby mrazíků, zaskví se i Pohlův kříž v celistvě čerstvém hávu.

Net

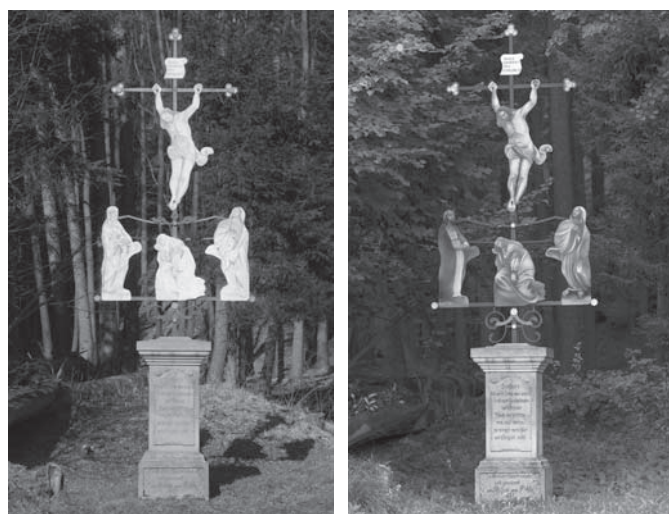
Kříž na *Manzer Höhe* v Jetřichovicích.
Dobová fotografie z 1. pol. 20. století

Poškozený kříž pod vrcholem Růžovského vrchu.
Foto: O. Kverka, 2015

Obnovený kříž. Foto: V. Sojka, 2015

Kříž Rosiny Pohlové v Dolní Chřibské - na jaře
a začátkem září 2015. Foto: N. Belisová a V. Sojka, 2015